YENİ

S.E.S.

Resim : LEOPOLD—LEVY

Yazısı üçüncü sahifede

Şiir hakkındaki yazılara dair

Melih Cevdet

I

Şiir, bilhasa onun yaratıcısı olmayanlar tarafından, ne kadar muhtelif ve acaip şekilde izah ediliyor. Acaba şiirin ne olduğunu anlamak için bu türlü izahlara müracaat edenler var mıdır? Ben o yazıları her okuyuşumda şaşırıyorum. Fakat bu halimi şüphe ve isyan takip ediyor. Şaire yol göstermek veya karie şiiri öğretmek isteyenler —en iyi niyetle düşünüldüğü zaman— şiire hizmet etmek maksadile hareket ediyorlar değil mi? Ben ise zannediyorum ki, şairle kariin yaklaşmasını temin için sarfedilen cehd veya daha umumi olarak **şiirin takdimi** hususunda gösterilen her türlü dâhiyane faaliyet, o iki insanın arasını açtıkça açıyor. Ve şiire, herkesin bizzat içinde duyduğu bu güzel insan sesine, onu tarif ve tahrif ederek, varılması dehşetli surette müşkül, esrarengiz bir mahiyet veriyor. Şiirin etrafına yığılan bütün tefsirler ve izahlar kaldırılmalı ve tesis edilmek istenen «şiir ilmi» yok edilmelidir. Çünkü asırlardanberi, şiirin, muntazam ve yorucu bir tahsil ve terbiyeye ihtiyaç gösteren bir san'at haline getirilmesi onu halktan uzaklaştırmış, diğer bazı san'atlarda da olduğu gibi münevverlerin ve müreffehlerin bir eğlencesi yapmıştır.

Bu iş şüphesiz her iki tarafın himmetile böyle olmuştur. Yani san'atkâr da anlaşılması ancak muayyen bir terbiye ile kabil olabilen sözleri söylemiştir.

Evet, şiiri küçük bir sınıfa tahsis etmek için elden gelen her şey yapılmıştır. Ona allâmelikler karıştırılmış, Allah ile ölümle büyük insani hislerle uğraşmak vazifesi verilmiştir. O, yalnız asil insanların duyabileceği harikulâde ince hislerin terennümüne âlet olmuştur.

Şiir okadar kıymetli bir matâ haline getirilmiştir ki, ondan vukufla bahsedilen insan, paranınkine benzer bir kuvvet ve hâkimiyete sahip olur. Bir yazımda ayni fikri «okumuş adamın okumamışı istismarı» şeklinde anlatmıştım. Aramızda, küçük gördüğü halktan hürmet bekliyen şairlere raslarsanız gülmeyiniz. Çünkü onlar halkın bilmediği anlamadığı bir şiire sahiptirler. Gururları bundandır.

Sadece okumuşların san'ati olan şiir! Bundan

Devamı ikinci sahifede

Anadoluya giderken

Bu sene de bu moda çıktı. Hemen herkes Anadoluda bir sayfiye kiralamaya başladı. Giden gidene. İnşallah kışa kadar her şey düzelir, âlemin sulhu yerine gelir de bizim yolcular da İstanbullarına tekrar kavuşurlar.

Gazeteler bu akının iktisadi faydalarından bahsetmiye başladılar. Anadoluya gidenler oralarda conforlarını temin etmek için para sarfedecekler imiş. İstanbulda fazla para sarfetmiye alıştıklarından orada da ayni ile hareket edeceklermiş. İşte böylece Anadoluda hayat seviyesi yükselecek, muamelât artacak, ticaret inkişaf edecekmiş..

Belki böyle iktisadî bir harekete şahid oluruz. Fakat, ben bundan fazla bir şey beklemiyorum. Çünkü en büyük kâr ev kiralarındadır, fakat Hükûmet ve Meclis bu kârın bir ihtikâr olmamasına dikkat ediyor.

Bence asıl içtimai faydadır. Bazı İstanbullular bu yaz ve hattâ gelecek yaz Anadoluda oturmaya mecbur kaldıkları vakit tabiî eski âdet ve ihtiyaçlarından vaz geçmiyecekler. Kitap, mecmua, gazete istiyecekler. Bu arzu ve ihtiyaçlarını muhitlerine de verecekler. Sonra okunan şeyler hakknda münakaşa edecekler. Böylecę de Anadolu halkının görüşü, anlayışı, muhakeme edişi tahrik edilecek. Onlar da biraz daha fazla dimağlarını yoracaklar, birçok yeni meseleler ile meşgul ilacaklar, su taşra ve vilâyet ruhundanayrılıp büyük merkez ve şehirlerde oturanlar gibi düşünüp muhakeme edecekler.

Moda da mühimdir. İstanbullu Anadoluluya nisbeten daha şıktır. Bu gidiş ile Anadolu da şıklaşacaktır. Bu muhakkak.

Hele sinema, tiyatro, konser, dans vesaire ihtiyaçları yavaş yavaş Anadoluya yayılacak ve halk git gide daha güzel, daha yüksek san'at eserleri istemiye koyulacaktır.

Dil bile birleşecektir. İstanbul şivesi taammüm edecek, bazı kaba telâffuzlar törpülenecek ve belki de şu ikilik ortadan kalkacaktır. İstanbullu da Anadoludan pek çok şeyler öğrenecektir. Evvelâ burjuvalılığının âdi ve fena cihetlerini terketmeye mecbur olacak, daha ziyade halkçı olacak, süneşelik yerine sadelik, yapmacık yerine ciddilik peyda edecek. Aza kanaat etmek, çok çalışmak, kendine itimad etmek gibi haslatları İstanbullu bu sefer elde etmiye gayret eyleyecektir.

Hasılı bu Anadolu sayfiye hayatının İstanbulluya faydası çok olacağı gibi Anadollunun da İstanbulludan öğreneceği bir hayli şeyi bulunacaktır. Yani iyi bir hareket. Keşki sulh zamanlarında da böyle olsa ve İstanbullular biraz da Boğaziçi, Suadiye ve Adaları bırakıp Anadoluya teşrif etseler.

Fakat, bu vakitsiz Anadolu seyahatleri âşıkların işini bozdu. Sevişen gençler muvakkat bir zaman için birbirlerinden ayrıldılar... Acaba buna ne çare bulacağız?...

Suphi Nuri İleri

Leopold Levy Hakkında

(Sahife 3 den dvaem)

duğu yukarıdaki yazılarda okundu. Bundan başka Fransada bir müddet kalarak buraya gelmiş olan ve burada ne tarafa sapacağı belli olmayan ressamlarımıza bir emniyet ve sükûnet havası içinde şahsiyetlerini almasına yardım etti. Böylelikle resimde Picasso gibi ifrat derecedeki yollara sapmaktan onları kurtardı. Onları ruhlu bir klâsizme getirdi. (Kendisi buna Classisme habité, yani meskûn, içinde insan olan, yaşanılan bir klâsizm.) Onları üstadları kopye etmekten kurtardı.

Ve bunların içinde kendisine asistan olarak hemen Cemal Tollu ile Bedri Rahmiyi, ve sonra da Nurullah Berki ve gravur için de Sabri Fettahi seçti.

Bu asistanlılarının da mütemadi kontrolu altında B. Leopold Levy ilk mezunlarını bu sene vermiş oldu. Hemen bir iki kişi müstesna bu mezunlardan teşekkül eden yeni bir ressam grupunun geçenlerde açmış olduğu liman sergisini hepimiz gördük. Ve bu yeni ressamlarımızın ateşli çalışmalarının kıymetli semerelerini bu sergide iftiharla seyrettik. Ve «Kadın» mevzuları yeni bir sergiye de hazırlanmakta oldkları da söylenmektedir.

B. L. Levy'nin Fransada çok değer verilen meşhur bir ressam olduğu hakkında, isimleri bizce meçhul olduğu için, ecnebi münekkidlerin yazdıklarını almak istemezdim. Ancak san'atı hakkında toplu bazı hükümleri bilmek için birkaçının yazısını aşağıya alınmasını münasip gördüm.

Fransanın en sözü dinlenir münekkidlerinden Claude Reger Marx'in söylediği:

Leopold Levy Renoir ve Corot'un duyuşlarile resim yapar. Bu onları taklid ediyor demek değildir. Fakat güzellik ve letafetce ayrıldığı Derain gibi, onların an'anesini bulmaktadir.

Bundan başka L. Levy birçok muasırların gıbta ettiği birçok vasıtalara maliktir.

İntransigeant gazetesinde Fransanın tanınmış münekkitlerinden Louis Vauxcelles'in yazdıkları:

Üç nesildenberi bazı nazariyecilerin kahve dedikodularile resmin havası bozulmuştu. Bütün kıymetlerin biri bilinmiyordu. Amatörler, münekkidler, bazirgânlar, etrafı almıştı.

Hakiki bir ressamın çıkmasının ve sesini duyurarak hakikati söylemesinin zamanı idi.

L. Levy on sene bu gürültüden uzak yaşadı. En değerli arkadaşlarınınkine muvazi bir surette ihtirasla aramalarına, tam bir sükûnet içinde, devam etti. Bazan onu Pariste görürler. Orada kendisini bir şef olarak tanıyan gençliğe karşı alâkasını kesmez. Ekseriya Provence'de ruhlu manzaralar yapar. San'ati kuvvetli ve hâkimdir. İfadesi, Legonzac'in gravurları gibi kat'idir.

....

Vaktile, ressamların insiyaklarının kaderine itaat ettiklerinden şikâyet edildi; sonra —zoraki bir irticala— yalnız zekânın hizmetkârı oldular. L. Levy'nin san'atinde akıl ve hissin birleştiğini görüyoruz.

Oeuvre gazetesinde yine meşhur san'at münekkitlerinden Tabarant da Levy'nin açmış olduğu bir sergi münasebetile Levy'nin kuvvetli bir şahsiyet olduğundan münekkidlerin ve amatörlerin onu birinci derecede bir ressam olarak tanıdıklarından bahsediyor.

L. Levy yalnız yağlı boya yapmaz. 20 nci asrın en kuvvetli gravürüsü olduğunu yine münekkid Claude Roger-Marx L. Levy'nin gravürlediği Lucrece'in bir kitabı dolayısile yazıyordu.

Şiir hakkındaki yazılara dair

daha zavallı bir şey bilmiyorum.

Fakat artık iş anlaşılmıştır. Lüks olmıyan bir şiir ve fevkalbeşer olmayan bir şair karşısındayız. Büyüdükçe kalabalığa karışan, görüşü kuvvetlendikce sevgisi artan bir şair...

Şairle kariin ayni adam olduklarının anlaşılması, muamma şiiri ortadan kaldırmakla kalmıyacak san'at hakkında bıkmadan yapılan bu gevezeliklere de kat'i surette nihayet verecektir.

Bir gün gelecektir ki, şiirden limonata içilirken olduğu gibi yorulmadan ve hususi bir vasıtaya lüzum hasıl olmaksızın zevk alınacaktır. Fakat şiirin h[illegible]in müşterek malı olmak vasfını kazanmasına [illegible]mesine (!) tahammül edemeyen[illegible]ni bir sır haline getirmek için uğraşıyorlar. Ş[illegible]den yeni san'at hakkında söylenenler o kadar çoğalmıştır ki, bu hale üzülmemek elden gelmez. Halbuki mesele yeni telâkkiler getirmek değil, telâkkilere son vermek, san'ati insanlıkla başbaşa bırakmaktan ibarettir.

Bilhassa şiir için, şiirin gayri maddi bir unsurdan, kelimelerden meydana gelmesi, yani parmakla gösterilir bir objeye istinad etmeyişi, nazariyat hastalığını alabildiğine çoğaltmıştır.

Bunlardan biri ve en mühimi —Abidin Dinonun bir yazısında kısaca temas ettiği gibi— **bir kelimenin yeri değiştirilince yıkılıveren şiir—** hakkındaki telâkkidir. Bu fikrin de, yukarıda bahsettiğim gibi, şiire yeni bir sır lâve ettiğine, onu şeytani bir maharet haline getirdiğine kaniim.

Esasen iyi şiir bir hisse; bir düşünceye yahut bir edaya karşılık düşen öyle tam bir ifadedir ki, biz ayni hali tekrar ve başka suretle anlatmıya kalkışsak dilimize hep o mükemel ifade karışır. Onun okadar tesirinde kalırız. Sevdiğimiz bir şiiri, yahud bir mısraı kelimelerinden birini değiştirmek suretile tekrar okuduğumuz zaman eskisi gibi güzel bulmuyorsak, bu eskisine alıştığımızdan, onu bir defa güzel bulmuş olmamızdandır.

Meselâ insanların enselerinde bir göz tasavvur etmek bizi şimdi güldürür. Fakat bu, gözlerin şimdiki yerine alışmış olmamızdan başka türlü izah edilebilir mi?

Son zamanlarda sistematik şekilde izah edilen daha bazı fikirler vardır ki, onları teker teker müteakip yazılarımda mevzubahs edeceğim.

Ben şiirin gelişi güzel söylenmiş bir söz olduğunu söylemiyorum, bu elimden gelmez. Fakat onun ciddiyetini, güçlüğünü, büyüklüğünü anlatmak için onda bulunmıyan vasıflar icad etmeyelim diyorum. Şiirin bir takım meziyetlerle süslenmye hiç ihtiyacı yoktur.

Serbest şiir için neler söylüyorlar

«... Mısrağ nedir? — Zekânın bir anlık tevakkufu — Kıt'a nedir? — Bir fikrin şiir halindeki bir cümle ile ifadesi — Şiir nedir?— Şiir, menşuri küçük satıhlar demek olan kıtalardan terekküp eder ki, burada anlatmak istenilen fikir bütün muvaffakiyetiyle anlatılmıştır.

Serbest şiir, eski şiirde olduğu gibi, muntazam kafiyelerle kesilen nesir satırları olacağına onda sadalı ve sadasız hecelerin yanyana gelişinden hasıl olan bir taklidiahengi vardır.

Kıtayı birinci misrağ inşa eder.

«Birinci mısrağ her şeydir. Birinci mısrağdan sonra kıta kendiliğinde:: gelir.

Kıtayı yapan öz fikir ise bütün şiirin heyetiumumiyesinde rol oynar.»

Gustave Kahn: Edebi inkılâp üzerine bir anket. M. G. Kahn'in bir mektubu. Echo de Paris. 1 temmuz 1891.

∴

«Hürriyet her şeyden büyüktür. Rythme güzel olduktan sonra mısrağ adedi hiç bir şey ifade etmez.

Şiir örf ve kaidesi ihtiyaçlara göre değişebilir.

Ben kıtayı bir fikir, bir imaj ve bir hissin teksifiyle hasıl olmuş bir ses birliği, bir aksiseda olarak kabul ediyorum.

Kıta şiirin seyrine göre bir büyük kompozisyon için, şiirin heyeti umumiyesini yaratan bir terkip için değişiklikler arzedebilir.»

Henri de Régnier: Edebi inkılâp üzerine bir anket. Echo de Paris, 25 mart 1891.

∴

«Bütün mesele kıtadadır. Ve şair için en iyi rehber rythme'dir.

Fakat bu rythme bir sürü mucit tarafından uydurulmuş ve çözülmez kaidelere bağlı ve **tahsil edilir gibi öğrenilmiş bir rythme** değil, bu, şahsi bir rythme'dir.

Bu rythme metafiziğin bütün peşin hükümlerini uzaklaştırdıktan, bütün «Kafiye lûgatı» «Nazım Sanatı» «Şiir sanatı» «Üstadların otoritesi» gibi kitapları inkâr ettikten sonra şarde mevcud olarak kalır.»

Adolphe Retté: Serbest şiir: Mercure de France, temmuz 1893.

∴

«Şiir, rythme'i olan her söz ve yerde mevcuttur. Yalnız afişlerde ve gazetelerin dördüncü sayfalarında şiir yoktur. Nesir denilen nevide ise bazen yüzde yüz rytmique (ahenkli) şiire rastlanabilir. Fakat, hakikatte, nesir diye bir şey yoktur: alfabe vardır; ve sonra, güzel veya kötü şiir vardır.

Uslupta zorlama olduğu vakit nazım meydana gelir, şiir değil.

Millî şiir ancak bir ruh krizi anında yazılır.

Bugünkü şairler kendilerine bir prensip aramağa ve bir hareket noktası bulmağa çalışacaklarına kolay sanat peşinde koşuyorlar.

Stéphane Mallarmé: Edebi inkılâp üzerine bir anket, Echo de Paris, 14 mart 1891.

YENİ
SES
No: 6 (10) Temmuz 1941
Sahip ve neşriyat müdürü: **Yusuf AHISKALI**
Tanesi: 10 Kuruş
Muhabere adresi: Kasımpaşa Yeni Çeşme No: 21

Nasıl yardım ediyor

Genç ve değerli bir aktörümüz anlatıyor:

Şehir Tiyatrosunun cansızlığından bıkarak birkaç arkadaş yeni bir Avant-gard tiyatro kurmayı tasarladık. Bu arkadaşlarla İsmail Hakkı Baltacıoğlunun idarehanesine de uğradık. Bu mesele hakkında onunla da konuştuk.

İsmail Hakkı Baltacıoğlu genç artistlerin fikirlerini tamamile tutarak heyecanlandı.

— Ben size her yardımı yapacağım, dedi.

Biz de zannettik ki salon falan bulmak için bazı kombinozonlar bulacak

— Ne iyi bunu nasıl yapacaksınız diye sordum Baltacıoğlu ciddiyetle cevap verdi

— Sizlere eser yetiştireceğim. dedi.

Leopold Levy Hakkında

Yusuf Ahıskalı

Dört senedenberi Güzel Sanatlar Akademisinde resim prifesörü olarak bulunan Bay Leopold Levy'yi tanıtmak istiyorum. Kendisile bir mülâkat yapmak istedim; ve bu maksatla yapmış olduğu yenilikleri ve ne gibi neticeler aldığını kendisine sordum. Belki tevazudan yani, herkesin ittifakla kabul ettiği gibi, resmimize verdiği yükselişi bizzat kendisi anlatmak istemediğinden, belki de hakikat olarak, bu hususta idarece söz söylemiye mezun olmadığını söyledi. Böyle olunca, Bay Leopold'un şahsiyeti ve san'atı hakkında birkaç söz söylemeyi ve resimlerini basmak suretile bir fikir vermeyi uygun buldum. Eserlerini görmek ve fotoğraflarını çektirmek için bana Ağacamiinde eski Ermeni Katolik patrikhane binasının en üst katında tuttuğu atelyesinde muayyen bir saatte randevu verdi. Bir basketbol kapalı salonu kadar geniş atelyesinin duvarları tablo dolu idi. Burada vaktile Ermeni Katolik ruhni heyeti davaları halledermiş. Bukadar mukaddes bir yerin haysiyetini düşürmek istemediğinden şimdiki Ermeni patriği arasıra L. Levy'nin bu atelyesine gelir, teftiş edermiş. Burada gördüğü nü'lerin eski havayı bozup bozmadığına endişe ile bakarmış. Ne çare ki, para meselesi her şeyi hallediyor.

Leopold Levi: Maçka sırtlarından manzara

L. Levy'nin atelyesi hususi bir sergi de sayılır. Bu hususi sergileri, resimlerini bazan dostlarına göstermek istediği zaman yapar. Yoksa, resimlerini gözünün önünde. hiç bulundurmak istemez. Bir gün beraber gittiğimiz evinde, duvarda asılı duran tek bir tablosuna zevkle bakarken, neden bolca tablo ile duvarların dolu olmadığını sordum. «Eserlerimi seyredince beni geri götürdüklerini hissediyorum. Halbuki yapılmış yapılmıştır. Yeni yeni mevzular aramak ve yeni yeni eserler vermek lâzımdır» dedi. Bu aramaktan hiç bir meşgale onu alıkoymaz.

Güzel Sanatlar Akademisine getirilmesi kendisinin kültürlü ve düşünceli bir şahıs olmasındandır. Bugün başkalarını tenvir etmiye de yarıyan beyin hamulesi onun sanatkârlık ruhuna ağırlık vermemektedir. Bu ruh her zaman o hamule ile hareket edebilmektedir. Onun için yaptığı resimler ruhca derin ve akılca ihatalıdır. Duygularını kendine mahsus kuvvetli teknikile gösterebiliyir. Manzaralarında insanın kanına hitap eden derin bir lirisma vardır. Şiirin esası lirisma olduğuna göre L. Levy kuvvetli bir şairdir. Manzara, insan ve cansız şeylerin realitesini her kuvvetli sanatkâr gibi idrak ederek yapıyor. Kuvvetle ifade edilmiş bu realiteler önünde insan heyecanlanıyor. Paris'te açmış olduğu sergilerde bilhassa karakter portrelerile tanınmıştı. Mecmuamızın kapağına bastığımız resim burada yaptığı muvaffakiyetli portrelerden biridir.

Leopold Levi: Atelye önünde

B. Shaw'un dediği gibi, insan ruhunu hakkile anlamak ve onu ifade etmek için bir ressam ancak elli senede yetişebilir. L. Levy'nin bu olgunluk devresinde olduğu portrelerden görülmekdir.

Levy geldiğindenberi birçok vesilelerle kendisinden ve getirdiği yenilikten bahsolundu. Bilhassa yetiştirdiği ilk talebelerinin geçen seneki sergisinde san'atten anlıyan muhtelif muharrirlerimizin yazılarını aşağıya çıkarmayı münasip bulduk.

Tan gazetesinde Abidin Dino:

Leopold Levy talebelerine öğrenmek istedikleri şeyi yani hürriyeti öğretti. Başıboş ve rasgele değil; metodlu bir san'at çilesinden sonra..

Şahsiyetleri baltalamaktansa, sanat reçeteleri vermektense, miskin bir taklidci zümresi yetiştirmektense L. Levy yaşadıkları dünyayı görebilecek, tefsir edebilecek, değiştirebilecek bir gençliğe yardım etti. L. Levy'nin mensup olduğu nesil, harpten evvel kalıplara karşı türlü coşkunluklar yapmış ve ekseriya yapmakla iktifa etmişti.

L. Levy talebelerine san'at esaretine karşı bir silâh vermekle kalmadı, eski hakiki kıymetlere karşı hürmet ve yeniyi kurmak gayretini telkin etti.

L. Levy'ye teşekkür ederiz.

Kendisi de, zannederim, teslim eder ki, bu muvaffakiyet toplu olarak genç neslin gayretlerile yoğurulmuştur.

Tekâmüle müktedir olan, tekâmülü isteyenler, hazırlayanlar ve bekleyenler bir tarafa, diğer tarafta «hakiki yenilik hissinden» mahrum paslanmış kafalar.

Bu iki cepheyi san'atimizin her kolunda görebilirsiniz.

Sergide Akedemi müdürü Burhan [illegible] 1936 senesi akademide ıslahat yapılırken modern san'atı memleketimize sokmak için üendisine Fransada hocalık teklif edilen L. Levy'yi profesör olarak getirdiklerini sergiyi açış nutkunda bahsetti.

Bu sergide bir gazeteci arkadaş da bizzat Levy'nin söylediklerini şöylece kaydediyordu:

«Bütün mesele şahsiyetini, şevkini, imanını kaybettirmeden gençliği tecrübe ve teknik sahibi kılmaktır. Sanata hile karıştırmamalıdır. Resim sanatında el, asla güzel tecrübesini aşmamalıdır. Hoca, talebeyi mevzua esir değil, bilâkis hâkim olmıya alıştırmalıdır.»

L. Levy buraya ilk geldiği zaman bir sergi açmıştı. Bu sergi için yazdığı y[illegible]larda Peyamı Sefanın Levy hakkında söylediklerini aşağıya çıkarıyorum:

.... Leopold Levy'nin evvelki gün açılan sergisinde, yalnız elliden fazla eseri değil, bu asırdaki Fransız resminin bütün iddialarını ve tekâmül merhalelerini de bir arada teşhir etmiştir. Luvrden aldığı klâsik dersten tutun, asrının hiç bir tesirine lâkayit ve bigâne kalmıyan sanatkâr, içinde her eski kıymetin ve her inkilâbın ayrı ayrı ürpermelerini duyarak, bütün eserlerinde, yaşamıya lâyık bir sentez aramış görünüyor. Bu, mazisine lâkayit kalmıyarak, zamanının bütün temayüllerini de içine aldıktan sonra, hepsini aşmak ve şahsiyetinin farikası içinde kendini yakalamak iradesidir. Onun için eserlerinde birbirinden çok farklı ifade nevileri var.

Leopold Levi: Piyer Loti kahvesinden manzara

L. Levy buraya metod getirmiş ol-

(Devamı evvelki sahifede

NAMIK KEMAL

L. Erişçi

Herhangi bir mevzu üzerinde derli topiu bir fikir edinmiye çalışırken, lüzumsuz tafsilât kadar, dar bir hülâsa çerçevesinde kalmak da yanlış bir işdir. Doğru olan, herhalde, tafsilât ve hülâsada metodolojik imkânların hududunu muhafaza etmektir. Tetkikimizn hülâsa plântna hâkim bu düşünce ile ayrı birer mesele gibi görünen birçok noktaları bir kenara bırakarak, vehleten, Namık Kemali devrinin belli başlı hâdiselerine bağlamak, eserlerinin umumi karakteristiklerini tespit etmek ve Namık Kemal hakkındaki fikirlerin menba ve mahiyetini tayin etmek lâzım geldiği kanaatindeyiz.

NAMIK KEMALİN ŞAHSİYETİ İLE MUHİTİ VE DEVRİ ARASINDA MÜNASEBETLER

1 — Ana ve baba cihetinden, batın ve batın Serdar, Kapıtanıderya, kurena veya paşa fakat Miralı bir aileden gelen Namık Kemal 20 birincikânun 1840 da Tekirdağında doğmuştur. Pek az sonra annesinin ölümü onu anne babası Abdüllâtif Paşanın yanında kalmıya mecbur etti. Ve bu vaziyet evleninceye kadar devam etti. Sıkı ve muhafazakâr böyle bir muhitte büyüyen Namık Kemal, mektep olarak İstanbulda ancak bir müddet Bayazid ve Valide rüştüyelerine devam etmiş, sonra aile ile gidilen Karsta (1851), Sofyada (1854) bir mektep tahsili görmemiştir. Fakat Sofyada yaşının müsaadesi, evlenmesi ve diğer imkânlarla yeni muhitler bulduğu ve edebiyatla iştigali de vuzuha erdiği muhakkaktır. Zira İstanbula geldiği zaman (1857) paytahtın şuera zümresile pek çabuk ünsiyet peyda etmiş ve biraz da bohem bir karakter rakter göstermiştir.

2 — Namık Kemal İstanbulda tayin ettirildiği Gümrük ve Tercüme odası kitabetine devam ededururken, İmparatorluk en aşağı yarım asırdanberi —nasıl olursa olsun— girmiye başladığı iktisadisosyal nizamın ilk buhranları içinde idi. Artık gayrı müteranis İmparatorluk tasfiye ediliyor ve bu tasfiye ile baraber harici âmiller gitgide daha mühim roller oynamakta bulunuyordu.

İstanbulda; Avrupalı, Rum, Yahudi, Ermeni [illegible] sonra Banki Osmani faaliyete geçmişti. Diğer taraftan deniz nakliyatı, madenler, ilâh... Hemen hemen İngiliz, Fransız şirketleri tarafından paylaşıldıtı gibi, ecnebi firmalar, demiryolu, liman gibi sahalara para yatırmakta yarışıyorlardı. Fakat asıl mühimi yok denecek kadar gümrük resmi (%5) Fransız, İngiliz emtaasının yerli piyasaya yığılmasına mâni olamıyordu.

Vakıâ bütün bunlara rağmen mahdut bir adet de Devlet fabrikaları (bilhassa askeri) hattâ hususi teşebbüslerle kurulmuş fabrikalar (İstanbulda, Memleketeyn'de, Tuna'da), hele sayıları ve imalâtı kat'iyyen hesaba katılması lâzım gelen imalâthaneler (tesgâh, kârhane, demirhaneler, ilâh.) mevcudtu. Fakat bunlar ya devletin bazı ihtiyaçlarını karşılıyor veyahut çok dar mahalli piyasalar çerçevesinde kalıyordu.

Böylece pamuk, tütün, ilâh... gibi bazı zirai mahsulleri beynelmilel piyasanın mütemadiyen çekmesine rağmen, İmparatorluğun harici ticaret pilânçosunda müvazene gittikçe bozuluyordu.

Bu vaziyet içinde kısmen feodal bir zemin üzerinde vergi siyaseti bile henüz vuzuha ermemiş Babıâlinin datınık bürakrasisi, yaşamak için mütemadi istikrazlar yapıyor, yeni ticaret muahedelerile bile bile kapitülâsyonları âdeta tecdit ediyordu. Ve ayni zamanda Fransız tedvinatını hemen aynen benimsemekten ibaret bir kanunlaştırma hareketi içinde bulunuyordd. Bütün bunlara rağmen türlü sebeblerle üstelik ister istemez Hıristiyan tab'aya müsaadeyi mütemadiyen genişletiyor; hattâ o sıralarda ilk plânda bir faaliyet gösteren Cizvit, Ermeni, Rum, Yahudi mekteplerinin başıbiş faaliyetini tasvip etttikten başka, resmen kurulan yüksek mekteplerde meselâ Fransızca tedrisatı baştan başa kabul etmekte zaruretler icad edip duruyordu.

Sırp, Memleketeyn, (eski Romanya) Millet Merlisleri faaliyete geçmiş, hattâ Ermenilerin bir Meclisi Millî teşkil etmelerine müsaade edilmişti.

İngiltere, Faransa başta olmak üzere Avusturya, İtalya bu açık kapı siyaseti içinde —Osmanlı İmparatorluğunun şimdi sahip oldukları— birçok mıntakalarına daha o zamandan el koymuşlardı.

İmparatorluğun ismini ve zahiren cismini yaşatan ancak Rus çarlığının stratejik imkânları karşısında bilhassa İngiltere ve Fransanın menfaatleri namına, ileri sürdükleri —statükoç siyaseti idi (Kırım Harbi 1856).

İmparatorluğda bu şartlar içinde istikbali vazihti. O kadar vazih idi ki Âli Paşa da aynen itiraf ediyordu: «Çok geçmeden ecnebi sermayedaranı memlekete baştan başa sahip olacaklardır.»

İşte tam bu sıralarda yeni bir âmil İmparatorluğun müvazene sistemine karışır. Bu âmil 19 uncu asrın ikinti yarısına kadar ehemmiyetsiz bir kuvvet arzeden Müslüman-Osmanlı müteşebbis, muteberan ve münevveranıdır. İdeolijik sahada reformist bir İslâmcı plâtfirm, bir himaye siyaseti talebi ve vatanperver olarak kendini gösteren bu âmil 1860 da derlenmiş toplanmış, ve şeriat namına padişahı ve vükelâyı iskata kalkan Kuleli vak'asını hazırlamıştır. Hareketin hemen bastırılmasına rağmen hukuku payimal olmuş bir «Millet Hâkimeyi İslâmiye» fikri tevazuh etmiye başlamıştır (1)

Namık Kemalin —Tercüme odasında ancak hülâfalıta yükselditi 4-5 sene zarfında— İmparatorluğun arzettiği manzara kaba taslak bundan ibarettir. İlâve edilecek bir nokta da devrin tezahürat ve âmillerine müvazi olarak bir politika, bir fikir, edebiyat ve matbuat hayatının tekevvün ettiğidir.

Böylece kaynaşan paytaht içinde Namık Kemalin serâzad şahsiyeti Hersekliden, Leskofçalıdan Nevrestan da başka adam tanıdıkça politika meselelerile de alâkasız kalamamış, ve kanaatimizce, bu alâka onu matbuat hayatına, Tasvir Efkâr gazetesine intisaba sürüklemiştir (1862). Namık Kemal yeni muhiti içinde kültürünü daha genişlettiği gibi, Fransız edebiyatile ünsiyet peyda etmiş fakat en mühimi 1865 de gizli Osmanlılar Cemiyetini kuran ilk yedi kişi arasına girecek kadar siyasetle alâkasını ileriletmiştir.

Ricalden gayrı memnun bir kısmını ihtiva eden veya hiç olmazsa müzaharetini gören Yeni Osmanlılar Cemiyetinin programı ne inkilâpçı ve hele ne de ihtilâlcidir. Ebüzziyaya göre o sıradaki program hülâsatulı hülâs şöyledir «Memlekette idarei mutlakayı idarei meşrutiyete tahvil için tanzim olunan şeraiti... Matlup meşru millet olmak üzere maharremin 5 inde bermutad Babıcliyi teşrif eden padişaha istidanameye merbuten takdim etmen ve kabul ve icrası için zatı hümayunu Hırkayışerif dairesinde tahlife davet etmek...» (2)

Ayni sene Şinasinin Avrupaya giderek Tasvir Efkârı Kemale bırakması Yeni Osmanlıların işine pek yaraşmıştır. Gazete idarehanesi bir toplanma yeri olmuş, diğer taraftan muhtelif vesilelerle (meselâ Tıbbiyede türkçe tedrisat meselesi...) Yüksek mektep talebesile temas temin edilmiştir. Nihayet o zamanın, ayrı bir kamp gibi görünen ve hâlâ kasidecilik gazelseralık peşinde olan, şuera ve üdebasına hücum fırsatları da kaçırılmamıştır.

Namık Kemalin şahsı bakımından, Tasviri Efkâr bir reklâm vasıtası olmuş gibidir. Onun şair sıfatına hiç olmazsa edip sıfatını ilâve için —yazıların anonim olmasına rağmen— gerek Kemal ve gerek yâran tarafından ne lâzımsa yapılmıştır. İş o derece hararetlenmiş ve çapraşık bir mahiyet almıştır ki Babıâli de Kemali rütbei saniye ile defaten taltife özenmiştir. Namık Kemalin yeni şahsiyetini aksettiren ilk kitapcığı bu devirde **Devleti Âliyenin devrei istilâsına dair bir makale** ismi altında Tasvir Efkârın 443—454 sayılarında tefrika olarak neşredilmiştir.

Vaziyet böyle devam ederken Hidivliğin tamamen elinden gittiğine kani olan Mustafa Fazıl Paşa da saraya «Müslümanlar ki ecnebî devletlerin hiç birisi anların himaye saddetinde bulunmaz; anlar millel gayrı müslümeden ziyade ezilip harap olmuşlardır.» diye aynı zamanda litoğrafya ile basılıp yayılan arizalar sunmaya başlar.

Yeni Osmanlılar kendi proğramlarına tamamen müvazi görünen bu hareketi derhal tutmuşlar ve paşa ile münasebet tesis etmişlerdir. Bu arada paytahttaki Fransızların da müzaharet çerçevesi genişlemiştir. Fakat birdenbire Namık Kemalin Erzurum Vali muavinliğine tayini vukua gelmiştir. Diğer bir çok alâmetlerle Babıâlinin vaziyetini takip ettiğini gösteren bu hareket karşısında gerek Kemal, gerek yâran henüz tereddüd devresi içinde iken Mustafa Fazıl Paşanın bütün masrafları deruhde ederek Avrupada neşriyat yapılması teklifi pek muvafık düşmüştür. Kemal ilk parti (10) bin frangı alarak 1867 mayıs 17 sinde vapura atlamıştır. Az bir müddet sonra Kemal ve yâranından (Mehmet, Reşat, Nuri) başka Ziya, Suavi, Agâh Pariste toplanmış bulunuyorlardı. Muhbir çıkarılmıya başlanmış (1867 31 ağustos), değişen şerait içinde nisbî bir tadile uğrıyan yeni nizamname ve proğram neşredilmiştir. «Nizamnamenin birinci maddesinde fırkanın Mustafa Fazıl Paşanın padişaha takdim ettiği (arizada) muharrer proğramı mevkii tatbike vazetmek, Hıristiyan tab'ayı Osmaniyenin ıslah ahvaline çalışmak maksadile teşekkül ettiği» kaydilunmakta idi. Fakat Fransanın gerek Mustafa Fazıl Paşayı ve gerek Yeni Osmanlıları elde zararsız bir koz halinde tutmak gayretine, Abdülâzizin Fransaya seyahati rivayeti karışıp, üstelik Suavi ve Namık Kemalin anlaşamamazlıkları had safhaya girince Muhbir çok devam edememiştir. Bundan sonraki müşkülât ve tereddüt devresinde bir takım risaleler çıkarılmakla beraber (meselâ Ziyanın «Veraset saltanatı seniye mektupları) daha ziyade şahsi tetebbuat peşinde mesai dağılmış, bizim Paristeki sefaretle münasebetler artmıya yüz tutmuş, ancak Mustafa Fazıl Paşanın ihtarile yeniden ve mecburen Londrada Hürriyet çıkarılmıya başlanmıştır (29 haziran 1868).

Reşadın imzaladığı ilk nüshada platform vazih olarak göze çarpar:

«Yeni Osmanlılar ki eski Osmanlıların şânının tecdidine çalışanlardır. Zülmün nekadar hasmı iseler fitnenin o kadar düşmanıdırlar. Sultan Süleyman zamanının feyzini ve ikbalini isterler, ama bunu devrin iktiza ettirdiği intizam ve medeniyet içinde ararlar».

(2) nci sayıda Ziyanın, (3) üncüde Kemalin kalem yardımlarında bulunacaklarına dair mektuplar çıkar. (5) inci sayı ise Reşadın Parise gittiği kaydile Kemal tarafından imzalanmıştır.

Hürriyet'deki —Kemalin büyük hissesi olan— neşriyat sistematik bir plân arzetmemektedir. Ancak topu birden tetkik edilirse bazı esaslar tespit etmek kabil olunmaktadır. Bu esaslar şöylece hülâsa olunabilir:

a — Devleti Âliyenin esbabı tedennisi bilhassa Babıâlice şeriata, nizama riayetsizlik, maarifsizlik; halkda san'at ve marifete bigâneliktir.

b — Bu esbabı tedenninin önüne şeriatı İslâmiyeye uygun bir usul meşveretle ve san'at ve marifeti himaye ile geçilebilir.

c — Fakat bu ıslahatı talep etmekten öteye geçmemek lâzımdır.

Esaslar bunlar olmakla beraber neşriyat tabiatile Hidiv İsmail Paşaya her fırsatta hücum, alelumûm devlet işlerinin tenkidi (maarif, maliye, Ecnebilerin tasarruf emlâk salâhiyeti, İstikraz, Tuz inhisarı, İstanbula vergi, ilâh...) ve hariç politika meseleleri (Memaliki Osmaniyenin mukasemesi hasta adam, Avrupa şarkın asayişini istiyor; Yunan meselesi, ilâh...) etrafındadır. Bütün bunlara aktualite ve bilhassa —gene kendilerinin yazdığı— İstanbul mektupları ilâve edilebilir.

(Sonu gelecek sayıda)

---

(1) Böyle bir zemini sinradan Alman emperyalizminin müvazi politikası inzimam edince Tanzimata artık tamamile makûs ve tam reaksiyona bir fikir hayatı tekevvün etmiştir. Bu hususta bizim şu tetkikimize bakınız:

Bizde son yarım asırlık devrede islâmî tefekkür Ses Mec. sayı: 2, 939.

(2) Yeni Osmanlıların bu ilk devresinde proğramları hakkında malûmat Ebüzziya'nındır. Fakat Ali Suavi de böyle bir proğrama dair vazih bir kayit olmadığı gibi, hattâ bu proğram tespit edilmediğini de iddia edenler vardır.

Alışamadım

Bu dünya ne tuhaf
Alışamadım bir türlü denize
Beş kıtaya, insan sesine
Her gün yeniden düşünüyorum hepsini
Alışamadım desem doğrudur ellerime.

Melih Cevdet

•

İskele

Denize baksam
Kayığın hakkı kalır
Ağaca baksam, bulutun.
Peki ya iskele?

Oktay Rifat

Herkesin Gecesi

Yumruğunu gösterme işçi kardeş,
Görmiyeyim gözyaşını vâlide,
Ne dalarsın öyle güzel daktilo,
Beni rahat bırak küçük dilenci,
Ne gelir ki elimden sizin için;
Benim de dertlerim bitmez söylesem!
O kadar çok ki etrafta karanlık,
Herkesin gecesi kendine yeter.

Cahit Sıtkı Tarancı

•

Resim : NEŞET

•

Bizim Sokak

Ve peykelere serilen manav
Kavunları okşuyor uykusunda
Üzümler olgun
Kadim konaklar sağlam
Nerdeyse gün doğacak
Müezzin uyanacak
Ayni sokakta kocayan bekçi
Fikirler beyan edecek
Gece hakkında.

Cahit Saffet

Resim : KEMAL SÖNMEZLER

118 No. lu Ev

I

Bu evin her odasında
Bir düşüncem vardır,
Her penceresinde
Gözetlediğim bir kız.

Kitaplarımı bu evde okudum.
Aşklarımı bu evde bitirdim.
Bu evde geldi
Aklıma yolculuk etmek.

II

Bu evin insanlarını tanırım.
Oturdukları odayı
Ve sobayı tanırım.

Ve ekmeklerini yoğururum,
Suyunu çekerim,
Tepsilerini götürürüm,
Fırına.

III

Bu evin insanları üzülür
Düşüncelerimden;
Şair olduğumu
Bu evin insanları bilir.

Salâh Birsel

•

Resim : NURİ İYEM

Bilseniz ki Ben

Hâlâ gemi direklerinden mi bahsedeceğim?
Türküsünü mü dinleyeceğim,
Tayfaların ve denizin?

Bilseniz ki ben
Bir apartımanlar şehrinde yaşarım
Ömrümde bir defa olsun,
Bir sabah ansızın
Denize açılmadım.

Ne Tuhaf

Ne tuhaf ömrümün sonuna kadar
Kelimelerle yaşamam.

Ağaçtan çok ağaç sözünü
Denizden çok deniz sözünü
Sevmem.

Halbuki bir sabah erken uyanınca
Balkona çıkmak da güzel.

Sabahaddin Kudret

•

Olan Olmuş

Billûr bardakları kırıldı çocukluğumun,
Altmışaltı bilmem diye beni selâmlamadı
Tahtaravalli oynadığımız çocuklar...

Çarkı bozulmuş, dönmez olmuş [illegible]
Döğen durmuş, atı ölmüş ceddin [illegible]
Beş vakit namaz gine eksik olmamış evden
Adak adanmış, hesabı cari kapanmış,
Elde helâl olanı kalmış.

Üç aylıklar bekleniyor üç bölümlü hanede
Ama gine koyun koyuna Allahla
Dedem, ninem ve Adil.

Cahit Saffet

•

Kiracı

Bir karım bir de çocuğum olsa.
Ve bir de başımı sokacak
Minnacık evim.
Bu kocaman dünyada,
Bütün ömrümce kiracı yaşamak
Sıkacak beni...

Gece

İçime şarkılar dolar
Yabancı bir şehirden haber gelir
Bağırır sarhoşlar alabildiğine.

Ve yağmur kesilir farkına varmaksızın...

Rüştü Onur

Resim : MÜMTAZ YENER

HİKÂYE

Siyasiler

Yusuf Ahıskalı

— Ooo. Buyurun, Hoca Hanım. Ne iyi ettiniz de geldiniz, diye evin kızı 14 yaşlarındaki Sadiye tam karşılarında oturan komşuları Hoca hanımı karşıladı Hoca hanım güler yüzle oda kapısına giderken Sadiye:

— Şaziye ablam nerede? diye sordu. Şaziye Hoca hanımın büyükce kızı idi. Bu sırada Hoca hanım oda tokmağını çevirmiş içeri girmiş bulunuyordu. Odada Sadiyenin babaannesi ve annesi vard. Hoca hanıma karşılığının yürekten verileceğini bildiği bir «selâmâleyküm» ü ağır bir telâffuzla söyledi.

Sadiyenin babaannesi ve annesi güler yüzle misafirlerini buyur ederlerken Hoca hanım:

— Aman ne hava! dedi.

Baba anne:

Ya... diye tasdik ettikten sonra komşusile konuşacağı için memnun bir halde:

— Ne mübarek hava... Durup, durup, kara bulutlar geçiyor. Her bulut geçişinde bir sağnaktır boşalıyor, dedi. Biraz ciddiyetle söylediği sözlerden sonra yüzüne bir tebessüm vererek lâfı değiştirdi:

— [illegible] ...nedim. Süleyman efendi ne söyledi? dedi.

Belki komşu Hoca hanım bu suale cevap verecekti. Fakat baba anne hemen yine konuşmıya devam etti.

— O çok mübarek bir herif. Sözünü hiç esirgemiyor. Lâk diye söylüyor. Geçen vaazda orada fiskos eden kadınları bir paylama payladı ki... «Fatma hanıma sabah çayına buyurursunuz. Orada envai türlü dedikodu yaparsınız. Bu yetmez gibi burada da fiskosu bırakmazsınız» dedi. Ve Süleyman efendiye hayranlığını gösterir bir tarzda dizlerini tutarak güldü.

Bir müddet sustular. Çünkü yine kara bulutlardan biri ortalığı kaplamıştı.

Evin kızı Sadiye bu sükûneti kapıda sorduğu suali tekrar ederek dağıttı.

— Şaziye ablam niçin gelmedi?

Kimşu Hoca hanım:

— Şaziye ablanın işi var. İşini bitirdikten sonra arkadaşı terzi Cemileye gidecek, dedi. Bu sırada karşıdan eski bir plâk sesi geliyordu. Komşu Hoca hanımın kızı Şaziye çaldığı plâğın sesini kalaylıyacak kadar güzel bir sesle:

— Asker oldum piyade
Bugün aşkım ziyade
....
....

Şarkısını tekrarlıyordu.

Kara buluttan sağnak boşalmıya başlamıştı. Bahçedeki ağaçların yaprakları yaylanır gibi iri yağmur taneleri altında esniyorlardı. İlkbaharda böyle havalar insana eğlence verir. Sadiye cama vurarak şarkı söyliyen Şaziye ablasını çağırdı. Şaziye karşıdan, odasının içinden, şarkısını kesmiyerek ona baktı. Sadiye kendisine bakan Şaziye ablasına manalı bir tarzda:

— Şaziye abla!.. diye tekrar ederek kafasını salladı. ve :

— Ben Şaziye ablama gidiyirum, diye ekledi. Annesi havanın verdiği eğlence içinde olacak, kızını «Şaziye ablama gidiyorum» derken başka zamanlarda yaptığı gibi azarlamadı ve:

— Kız delimisin? Sırsıklam olursun dedi. Sadiye annesinin bu sözünü çok müsaadekâr buldu. Çünkü bu bulut geçer geçmez Şaziye ablasına gidebilecek demekti. Sadiye memnun göründü ve Şaziye ablasına bir müddet gülerek baktıktan sonra, babaannesile konuşmakta olan Hoca hanımı dinlemiye koyuldu.

(Sonu sahife: 7 de)

HİKÂYE

SIRMALI ÇIKMAZI

Samim Kocagöz

(Samatya, Yenikapı, Beyoğlu ve Nazmiye'ye dair.)

I — Samatya.

Sırmalı çıkmazında akşam, her sokaktan erken olur. Fakat, bunun farkında olmıyan Nazmiye, her akşam, alaca karanlıkta pencerenin önüne oturup suratı asık babasını bekler; ve her akşam, geç kaldığı için, sofra başında babasile kavga eder:

— Tek başına ben, bu evin içinde delireceğim.

Diye, tutturur.

Bu akşam yemeği hazırlayıp, her işi bitirdikten sonra, gaz lâmbasını da kısarak konsolun üzerine yerleştirdi; beyaz patiska perdelerin arkasına oturdu. Akşam karanlığı yavaş yavaş kaldırımlara siniyordu. Bugün babasının geç kalmasına öfkelenmiyordu. Sırmalı çıkmazı, bu vakitte, Nazmiyeye her günkinden aydınlık göründü. Sokaktaki evlerin pnecerelerine şöyle sağlı sollu bir göz attı: Perdeler hep inmişti. Bitişikteki tahtaperde ile çevrilmiş, Nimetullah efendilerin avlusunda, yeni gelinleri Fikriye, balık kızartıyordu. Avluyu her zaman bu pencereden sarkıp, Nazmiye, gayet iyi seyredebilirdi; fakat bugün dikkatli bakmadı, gözleri hep köşebaşında idi. Ha şimdi dönecek, ha şimdi döndü.. diye babasını bekliyordu.

Bütün heyecanına rağmen, birkaç dakika sonra, farkında olmadan gözleri, balık kızartılan avluya kaydı. Sırmalı çıkmazını, balık kokusu, balık duman doldurmuştu. Nazmiye:

— Fikriye de, sokağı pis pis kokuttu!

Diye söylendi. Camı açıp onunla konuşmak fikri ile pencereden başını uzattı. Sonra konuşmaktan vaz geçti. Ve mis gibi balık kokusunu ciğerlerine kadar derin bir nefesle çekti. Ve birden, odayı balık dumanı bürümesin diye, camı indirdi.

— Belki babam da, üç aylıklar çıktı ise, balık alır gelir.. diye, düşündü. Ve bu saatten sonra balıkları temizlemeyi göze alıp almıyacağını kestirmeye çalıştı.

Şimdi Sırmalı çıkmazı, isli dar bir sobaborusu manzarasını arzediyordu. Nazmiyenin babası Niyazi efendinin evi Sırmalı yolunun, yolunu kesmişti. Köşe başındaki çarpık elektrik direğinin altından, avazı çıktığı kadar bağıran yoğurtçuların sesi, Niyazi efendinin tahta duvarlarına çarparak geriye dönerdi. Satıcılar bile bu sokağa girmek zahmetine katlanmazlar, sadece bir kere şöyle köşe başından başlarını uzatıp bağırmakla iktifa ederlerdi. Bu hal, tıpkı köşe başındaki lâmba gibi, Niyazi efendiyi kızdırır. Yıllar vardır ki, Niyazi efendi, köşe başındaki lâmbanın geceleri birazcık olsun, evinin kapısının önünü aydınlatmadığı için, köfreder dururdu.

— Elbette aydınlatmaz, derdi kendi kendine, çünkü: Köşe başından fakirhane, tamam elli adım...

Karanlıkta kapının anahtar deliğini bulmak için uğraşmak, onu müthiş sinirlendirirdi.

Sırmalı çıkmazı, Sırmalı çıkmazında oturanlarındır. Birbirine yaslanan sekiz on hane, ancak Niyazi efendinin fakirhanesinin halinden anlar. Ve Sırmalı çıkmazında akşam, her sokaktan erken olur. Bunu bütün mahalleli gibi, Sırmalı çıkmazında oturanlar da bilmez. Fakat bu sırrı ilk defa, bu akşam vaktinde Nazmiye keşfedebildi. Kısık gaz lâmbasının kızıl aştırdığı, beyaz perdelerin arkasından semaya bakarak:

— Daha erken!

Dedi. Ve babasının, nerede ise dönece ği köşebaşına gözlerini dikti. Sokak gittikce kararıyordu. Köşebaşındaki lâmba yandığı zaman, Nazmiye sabırsızlanmıya başladı. Bu sırada Niyazi efendi, kısa boyu, büyük şemsiyesi, ağır hali ile, köşebaşında göründü. Genç kız, babasının gölgesini birden farketti.

— Ah! dedi, kendi kendine, Allahtan başka bir şey istemiş olsaydım, verecekmiş. Babam balık getiriyor.

Hakikaten Niyazi efendinin parmağına takılı bir şeyler vardı. Koştu, kapıyı açtı. Bu sırada Niyazi efendi, komşu avluda balık kızartan, Fikriye ile:

— Ne o.. Hanım kızım.. Kolay gelsin. Balık mı kızartıyorsun?

Şeklinde konuşuyordu. Nazmiye dikkat edince, babasının parmağına takılı olan şeylerin, balık değil, iki marul ile birkaç soğan olduğunu gördü. Fena halde içerledi.

Hele, üç aylıkların bugün de çıkmadığını öğrenince, büsbütün keyfi kaçtı. Komşuları, yeni gelin, Fikriyenin kendisine tavsiye ettiği tırnak boyasını, almayı kurmuştu. Bu iş için, Kapalıçarşıya kadar tramvay parası da dahil, babasından elli kuruş koparabileceğini ümit ediyordu. Ne yazık.. Üç aylıkların çıkacağı gün, hâlâ belli değildi..

II — Yenikapı

Üç aylıklar çıktığı gün, Niyazi efendi, elini kolunu sallıya sallıya mahalle kahvesine girdi. Dost ahbabın gözü önünde, yüz elli kuruş kahve borcunu ödedi. Kır bıyıklarını düzelterek, kemali azametle,

— Derviş! Baksana evlâd.. Şu bizim tebeşirleri sil! diye, oturduğu yerden seslendi. Derviş, böyle anlarda müşterilerine müthiş iltifat ederdi.

— Emrederin efendi ağabey..

Diye, ferahlı bir sesle kahveyi çınlattı. Niyazi efendi, masanın üzerine paraları sayarken, yan gözle duvardaki:

Hak rahmet eyleye:
Veresiye dün sizlere ömür!

Levhasına bakmaktan kendini alamadı. Her vakit olduğu gibi, Derviş,

— Canım Niyazi efendi, o levha sizlere göre değil!

Diye, atıldı. Niyazi efendinin yüreği-

(Sonu sahife: 7 de)

SIRMALI ÇIKMAZI

ne su serpildi. Dervişle eski anlaşma temdit edilmişti.

Bu sırada, Deli Zeynel, «merhaba!» deyip Niyazi efendinin yanına bir sandalye çekip oturdu. Niyazi efendi,

— O! Maşallah Zeynel, hangi rüzgâr seni yine mahalleye attı

Diye, iltifat etti. Deli Zeynelin bir adıda, udi Zeynel idi. O daima, koluna astığı siyah, rengi uçmuş bir saten kılıfın içindeki udu ile, kaybolduğu İstanbulun, herhangi bir köşesinden, böyle ara sıra meydana çıkıverirdi. Onun serseri hayatına bakıp, deli ismini mahalleli takmıştı. Ayda yılda bir kilitli duran evine uğrar, birkaç gün mahalle kahvesinde boyunu gösterir, sonra yine kaybolurdu. Onun mahalleye uğraması, herkesi sevindirirdi. Hemen mahallenin eski, ehlidil mütekaitleri toplanır, ona ud çaldırır; bazı evlerde içkili eğlenceler tertip ederlerdi.

Zeynel, biraz havadan sudan, işlerin kötü gittiğinden bahsetti. Niyazi efendi, kahvenin camlarını sarsarak saat başında bir geçen otobüsün gürültüsünden sonra,

— Vaktilê kaleme devam ederken..

Diye, söze girişecek oldu, Zeynel, birden lâfını keserek,

— Kerime hanım iyilerdir, inşallah!

Diye, sordu. Niyazi efendi, bu suale biraz şaşırdı. Lâkin, Zeynelin hayırlı bir damad teklif edeceğini hatırına getirerek,

— Eh.. Fena değil... Evde uğraşıp duruyor..

Cevabını verdi. Nazmiye, Niyazi efendiye ikinci zevcesinden biricik yadigârlı. Niyazi efendi ancak kırk beş yaşında iken evlâd sahibi olabilmişti. Şimdi Nazmiye, Allahta şahit ya.. belki yirmisini geçiyordu. Her zaman Niyazi efendiyi üzen şey, ona hayırlı bir kısmet çıkmaması idi. Yoksa, Nazmiye, ikadar çirkin bir kız sayılmazdı. Güzel ud çalardı. Hele sesi, değil sadece Sırmalı çıkmazında bütün mahallede meşhurdu. Zeynel, Nazmiyeyi böyle sorunca Niyazi efendi, ümilere kapıldı. Fakat biraz sonra, bütün ümitleri boşa gitti. Deli Zeynel, diyordu ki:

— Sorma Niyazi efendiciğim. Şimdi çok sağlam bir iş tutmak üzereyim. Mahallemizin, sesi güzel kızlarına şarkı okumasını, usûlü erkânı ile öğreteceğim.

Niyazi efendi,

— Bunun kârı neresinde?

Diye, sordu.

—E.. O şimdi belli olmaz. Bir sene sonra görürsün cevabını verdi. Ve,

— Bu akşam gelip, Nazmiyeyi bir dinliyeyim. Bakalım sesi ne âlemde..

Diye, ilâve etti. Niyazi efendi, bütün bu sözlerden hiç bir şey anlamıyordu. Zeynel,

— Akşama bir kırk dokuzluk benden!

Deyince, onu kıramadı,

— Canım buyur gel..

Diye, mırıldandı. Udi Zeynel, mahallenin bütün kızlarının, ud hocası idi. Her gelişinde, hali vakti yerinde bir genç kız, «Ördek suya dalda gel» diye, uda, onunla başlardı. Niyazi efendi, bunları düşündü. Ve kızına, senelerce evvel, Zeynelin ud dersi verdiğini hatırladı. Fakat bugün, o günlere benzemiyordu; kimde ders ücreti verecek kese şimdi... Bu fikrini Zeynele açınca, o hararetle, bu işden on para almıyacağını, hattâ ileride bile, Nazmiyenin kazancından ancak yüzde on ile iktifa edeceğini söyledi. Bu ileriki kazanç lâfı Niyazi efendiyi çok düşündürdü. Hele bu işin içyüzünü öğrenince aklı başından gitti.

∴

O gece udi Zeynel, Nazmiyenin sesini ümit ettiğinden âlâ buldu. Niyazi efendi, ilk anda içtiği birkaç kadeh rakının tesirile, Nazmiyenin söylediği şarkıları, zevk içinde dinledi. Zeynelin udunu methede ede dinledi. Sırmalı çıkmazında oturanlar, o gece perde arkasında oturup, Niyazi efendinin evindeki ahengi dinlediler. Ve azçok da hayret ettiler. Herkes, Zeynel efendiyi, bu zevk işlerinden vaz geçti zannediyordu. Fakat eglencenin sonu tatsız oldu. Niyazi efendi, deli Zeyn[illegible]madı ise de, fena halde hırpaladı. Zeynelin niyeti meydana çıkmıştı; diyordu ki:

— Nazmiyenin sesi çok güzel; ben ona az zamanda, usûlü ile şarkı söylemesini öğretirim. Bu yaz, Yenikapı gazinolarında büyük muvaffakiyet kazanacak. Tabii Niyazi efendiciğim, siz de bir hayli para...

Bu laflara Niyazi efendi, çok kat'i bir cevap verdi: Olmaz!

— Sen buraya baksana Zeynel! Bu yaşa geldim, kimseye aleyhimde dedikodu yaptırmadım Benim namusum, haysiyetim, şerefim var. Şimdi bu yaştan sonra kızımı sarhoşların önünde şarkı söyler mi göreceğim..

Dedi. Dedi lâkin, zaten neden ise bir koca bulmaktan ümidini kesen Nazmiye, babasının itirazlarına rağmen, Zeynelle gizlice anlaştı. Bu türlü hayat ona çok cazip geliyordu. Kazanacağı para ile, elbiseler alacak, otomobille gezecek, velhasıl bambaşka bir hayat yaşayacaktı. Udi Zeynel,

— İyi çalışırsan, gelecek kış, Beyoğlunda bile şarkı söylersin..

Diye, kulağına koydu. Bu Beyoğlu lâfı, Nazmiyeye tamam üç gece uyku uyutmadı. Ve babasından gizli, udi Zeynel ile derslere başladı. Mahallede iki kız daha, Nazmiye ile derse başladı ise de seslerinin Nazmiye kadar iyi olmaması, ümitlerini kırdı. Zeynel de onlara yol verdi. Şimdi bu şarkı dersi işini, Niyazi efendiden başka, bütün mahalle biliyordu. Mahallenin bütün kızları, Nazmiyeye acıyorlardı. Fakat bu acıma meselesi tamamen yalandı. İçlerinden okadar kıskanıyorlardı ki...

Bütün kış, derslerle geçti. Udi Zeynel, iyi hoca, Nazmiye ise çok istidadlı bir talebe idi. Nazmiye, alaturkanın bütün meşhur makamlarını, kolayca öğrendi.

Hazirana doğru bir gün udi Zeynel,

— E.. Nazmiye, bugün hazırlan bakalım.. Akşam, Yenikapının deniz üstündeki gazinolarından en büyüğünde okuyacaksın..

Dedi. Nazmiye, o akşam, babasını, Fikriyelerde oturacağız, diye, aldattı. Ve Sırmalı çıkmazının köşesinde, udi Zeyneli bulup, Yenikapıya gitti.

O, ilk gece, Nazmiyenin kafasında karmakarışık bir hâtıra bıraktı. Karmakarışık gazinolar, karmakarışık insanlar, karmakarışık fasıl heyeti...

Birkaç kadınla oturduğu yüksek bir sahnede, onu Zeynel, arkasından dürterek,

— Haydi.. sıra sende!

Demişti. Nazmiye, ayağa kalktığı zaman, dili tutulur gibi oldu. Fakat sonra açıldı.

«Farig olmam meşrebi zindaneden»

Diye, başladı. Bir de,

«Çıkmam Allah etmesin meyhaneden!»

diye, bitirdiğini hatırlıyordu. Bundan sonra müthiş bir alkış koptu. Şarkıyı, Nazmiyeye bir kere daha söylettiler.

Bir ses, Nazmiyenin kulağına kadar geldi:

— Yahu, diyordu, bu kız nasıl Beyoğlunda söylemiyor da, bu yerlere düşmüş?..

Bu sesi, udi Zeynel de duymuştu. Nazmiye yerine otururken,

— Gördün mü?

Diye, onun arkasını okşadı.

Gece on ikiye doğru, köşebaşında, ayrılırlarken, udi Zeynel, Nazmiyenin eline, iki lira sıkıştırdı.

— Bu geceki kazancın kızım!

Dedi, ve,

— Bir aya varmaz seninle daha pek çok para kazanacağız, beni de ihya ettin.

Diye, ilâve etti. Nazmiye, bu lâflardan bir şeyler anlamadı. Yalnız, kulağında mütemadiyen, bir alkış gürültüsü vardı. Bir de avucunda sıktığı iki gümüş lira..

∴

Nazmiyenin Yenikapıda şarkı söylediği, mahallede, Sırmalı çıkmazında bomba gibi patladı. Gerçi Fikriyenin haberi vardı. Vardı ama, kimseye söylememişti. Hattâ, ilk gece, şarkı söylemeye giderken, Nazmiyeye, güzel bir entari bile vermişti.

Tabii dedikodu büyüdü. Bazı mahallenin ileri gelen erkânı, Niyazi efendiyi bu işten haberdar etmeyi vazife bildi. Bu hâdise çok acı oldu: Niyazi efendi, meseleyi öğrenince, evvelâ, üç gün mütemadiyen düşündü, ve dördüncü gün birdenbire yatağa düştü. Zavallı adama, nüzül isabet etti dediler....

Mahallede her gün Nazmiyeden konuşuluyordu. Maşallah o almış yürümüştü. Hasta babasına, bakması için, doktorlar getirdi. Bir ihtiyar ka[illegible]nın hizmetine baksın diye tuttu[illegible] raftan da, kendisi, geceleri Ye[illegible] şarkı söylemeğe devam etti. Saçlarını altı aylık ondüle yaptırmış, dudaklarını, adamakıllı boyamıştı. Babası, onu evden kovmuyir, evlâdlıktan red edemiyordu. Sadece susuyor, yatağının içinde, Nazmiyenin,

— Nasılsın baba?

Sualine, sağdan sola başını çevirerek ona bakmadan,

— İyiyim!

Demekle iktifa ediyordu.

III. Beyoğlun

Devamı sekizinci sahifede

SİYASİLER

— ... Korkma Kadriye hanım, korkma. Alman gelip buraya bomba atamaz. Dün vaiz Süleyman efendi «Haşım Baba Hazretleri burada geziyor dedi».

Sadiyenin baba annesi Kadriye hanım:

— Allah gözlerini kör etsin. Dizleri tutulsun. Gelemez olsunlar, top atamaz olsunlar diye sövdü. Fakat her şey Allahın işi olduğunu kabul eden Kadriye hanım birdenbire yürekten gelen sesinin kıvamını değiştirdi. Ve:

— Kimbilir... Allahın işine akıl ermez ki... diyerek de bedduasını bilmeyerek yaptığından korktu.

Kara bulut geçmek üzere idi. Masmavi bir semada mayıs güneşi tekrar göründü. Ortalık birdenbire aydın ve sıcak oldu. Geç vakit gelen ihtiyar sabah gazetecisinin sesi duyuldu:

— Ne yaman yazıyor Köroğlu.

Dışarı çıkmak için hazırlanmıya başlıyan Hafız hanımın kızı Şaziye, pencerenin önünde, saksılar içinde, mecmua kapaklarında gördüğümüz kıvrım kıvrım açmış toz penbe yediveren gülleri arasından başını uzatarak gazeteciyi çağırdı.

Sadiye:

— Şaziye ablama gidiyirum. diyerek kapıdan çıktı. Annesi bir şey demedi. Şaziye gazeteciden bir körağlu alırken karşıdaki annesine:

— Babamın Köroğlunu alıyorum. dedi. Sadiyenin baba annesi:

— Acaba ne resmi var. Al da getir. diye dışarı çıkmış olan torunu Sadiyeye bağırıyordu. Sadiye Şaziye ablasından, penceredeki güller arasından uzattığı Köroğlunu alarak baba annesine uzattı ve Şaziye ablasının yanına koştu. Penceresinde güller bulunan odada hazırlanmakta olan Şaziye ablasına Sadiye merakla bir şeyler soruyor ve hayran hayran yüzüne bakıyordu.

Sdiyenin baba annesi ve annesi ve misafir Hoca hanım karşıda pencerenin önünde pala bıyıklı, miğferli bir adama karşı palasını çekmiş bekliyen Köroğlunun resminin ne demek olduğunu anlamak için gazeteye bakyorlardı. Nihayet Sadiyenin baba annesinin sesi işitildi.

— Sadiye... Çabuk gel de, şu gazeteyi bize oku.

Şaziye gideceği yere, yeni bir sağnak gelir de yetişemez korkusile çabucak gitmek istediğinden Sadiyenin merakla dinlediği sözlerini kısa keserek çıkıyordu. Gıbta edici gözlerle Şaziye ablasını sokakta uğurlarken gazetedeki palalı Köroğlu resminin altını okutmak için sabırsızlıkla Sadiyeyi tekrar çağıran baba annesinin sesi onu odaya sürüklüyordu.

Yusuf Ahıskal

SERTEL MATBAASI

AVDET EDEBİYATI

Abidin Dino

Lâkayitlik devri çoktandır göçüp gitti.

Dünyada cereyan eden fikir kavgaları herkesten evvel gençlerin istikbaline taalluk eder, dolayısile gençlerin aksülâmelleri sihat alâmetidir, şuurun uyanıklığına her zamandan ziyade bugün muhtaç değil miyiz?

San'at değişmekte olan dünyasının ilerisine veya gerisine dönerek ileri veya geri hedefine nişan almıştır. San'at, tefekkür cephesinin en ihmal edilmiyecek unsurudur. Hâdiseler karşısında istikbalin dinliyeceği ilk şahit hakiki şairin mısraları ve hükmüdür.

O şahidin sesini duyamadığınız zaman bile san'atkârlık rütbesini taşımak iddiasında ilan her gencin yazılarına muayyen bir ehemmiyet vermek caiz.

Dünyanın fikir mes'elesi bizi de alâkadar etmekle beraber, menfi tecelliler üzerinde durmak mecburiyetini hissetmemek mümkün değil.

Zira ilk nazarda ehemmiyetsiz görünen hastalıkların mühim neticeler doğurması daima imkân dahilinde.

Son günlerde neşredilen bir kaç mecmuanın müşterek bir hususiyetinden bahsediyorum; İnkılâpçı olduklarını iddia eden bu mecmualar [illegible] bazı bir [illegible] almış bulunuyorlar.

Nükseden bu inkılâp aleyhtarı illetin iki noktasına temas etme zamanı geldi.

Misal olarak «İnkılâpçı(!) Gençlik» gazetesinin 26 Haziran nüshası şayanı dikkat.

İşte size, tövbe estafurullah, bir şiir numunesi :

«Tuna'ya koşmalı «benimsin diye.»
Milletler koşuyor, sen durdun diye
Haydi Türk ileri, Türk ileriye!..

Tuna'ya doğru benimsin diye kır koşusu tertip eden bu şiir (!) ileriye değil, geriye bir dâvettir.

Bu ve buna benzer diğer mecmualarda neşredilen şiir müsveddeleri ve sözde fikir denemeleri Atatürk'ün harektelrine fikir ve prensiplerine tamamile zıd mahiyettedir.

Misâkı Milliyi, emperyalizm düşmanlığını gençlere hareketleri ve sözleri ile emânet eden Atatürk'ün sesini hatırlatmak bir vazifedir. Ne yazık ki Atatürk'ün kabri önünde vasiyetini yerine getireceğine yemin eden gençler meyanında anlaşılmaz bir gafletin kurbanları var. Ne yazık ki dün beyaz kabrin önünde sessiz bir acı duyan binlerce gencin kulakları kulakları dibinde çiğlıklar kiparan birkaç kişi bugün ilk fırsatta inkılâbın belkemiğine saldırıyorlar.

Ne yazık ki inkılâpçılık vasfı, inkılâba karşı şuurlu veya şuursuz olarak yapılan sûikastlara perde teşkil ediyor.

Atatürk'ün her zaferi Emperyalizme indirilmiş bir darbe, her sözü Emperyalist gaflete indirilmiş bir silledir.

Atatürk'ün şahsiyetini, Osmanlı İmparatorleğu zamanındanberi her şeyden evvel bu zaviyeden görmek ve anlamak bir telekki mes'elesi değil, hayatının mutlak izahıdır.

Atatürk Emperyalizmin düşmanı idi, zira biş hayaller uğruna bol kesedn insan harcıyanlara düşmandı.

Atatürk'ün asker olarak gençliği Osmanlı İmparatorluğunun Kiralanmasına karşı duyduğu nefretle başlar.

Atatürk'ün asker ve devlet adamı olarak olgunluk devri Emperyalizmi Misâkı Millinin dışına koymak ve avantürlere kurban giden Osmanlı İmparatorluğunun sonunu ilân etmek oldu, yalnız İmparatorluğu değil, Türk Emperyalist zihniyetin de sonunu ilân etti.

19 uncu asırda tekâmül etmiş mânası ile Kapitalizmin azğın devrini teşkil eden Emperyalizmin, inhisai üslerini yıkmak için kuvvetli bir sanayinin temelleri atıldı, siyasi mânada istiklal ancak iktisadi istiklâlle beraber yürüdüğüne bu suretle işaret [illegible] harbinin devamıdır. Atatürk'ün tarih ve antropoloji üzerindeki mesaisi kezâ Emperyalizm düşmanlığı çerçevesine girer; gayesi hakiki bir hümanizmdi, diğer milletlerle temas eden Türk kültürünün insanlık tarihine hediye ettiği kültür mirasının tesbitini istihdaf ediyordu.

«Yurtta sulh, dünyada sulh» prensibini hümanist ve Emperyalist aleyhtarı bir paroladır, ırkçılığın zümreci ve mütecaviz temayüllerinin zıddı. Bir taraftan Türkiyeyi parçalamak gayesile Laz ve Kürd'leri «nazariye» nin dışında bırakan mürteci ırkçılık, diğer taraftan Enver'in yabancı menfaatlere yaryan Turancı propağandasının ikinci nüshasını tekrarlamağa yelteniyor. Atatürk gafillere cevap vermiştir :

«Millete şunu da ihtar ettim ki, kendimizi cihanın hâkimi zannetmek gafleti artık devam etmemelidir. Hakiki vaziyetimizi dünyanın vaziyetini tanımamaktaki gafletle, gafillere uymakla, milletimizi sürüklediğimiz felâketler yetişir! Bile bile aynı faciâyı devam ettiremeyiz».

Bile bile bu faciâyı devam ettirenlerin gençler arasında mevcudiyeti, felâketlere susamış gafillere susamış gafillerin Atatürk'ün vasiyetine karşı geldiğini gösterir, ve bunlar kendilerine inkılâpçı vasfını lâyık görüyorlar! Hortlayan enerji zihniyet «ırkçı» bakımından da parlak vaziyette değildir, bu efendiler acaba neden «Mein Kampf» ın şu satırlarını okumazlar: «Irkçı hareket, diğer memleketlerin avukatlığı ile mükellef değildir, kendi milleti için döğüşür...

Müstakbel siyaset, mânasız kozmopolit ırkçılık hissiyatından mülhem olamaz.»

Açıkçası ırkçı hareketin bânileri, ırkçılığı kendi milleti için bir döğüş vasıta telekki etmektedir, büyük ırkçı küçük ırkçıyı bir yem telekki etmiştir. «Kendi milleti için» onu kullanır, ilk fırsatta yutar.

Gerek Atatürk'ün prensipleri bakımından, gerek kendi «nazariye» leri bakımından mahkûm olan bu zavallıların realiteler dışında dünya tasavvurları, «Tunaya» doğru, her tarafa doğru bir saldırış iştiyakından ibarettir. «Milletler koşuyor, sen durdun niye?» suali Emperyalist paylaşmaya dâvettir, Misâkı Miliye tecavüzdür, tek kelimesi ile: gaflettir. Bu gafletlerin hududu yok, bir maymun gayretile yanbancı bir irtica'ın teferruatı bile taklit ediliyor!

Toprağa dönüş, mağlûp Fransanın teslimiyet vesikası [illegible] bu gayenin hizmetinde misal olarak yine gençlik mecmuasını karıştıralım:

İşçilere ve köylülere sorulan sualler ve seçilen cevapların mânası iki iddia etrafında temerküz ediyor :

1 — İşçi şehirde açtır.

2 — Köye dönmek istiyor.

İktisadi istiklâlin temeli olan köylünün şehre ve endüstriye gitmek zarureti sinsi çarelerle kundaklanıyor.

Hükûmetin senelerdenberi güttüğü sanâyi siyaseti kat'idir. Toprağa avdetse esaretin bir neticesi, elinde bütün makineleri tutmak istiyen bir zümrenin emrinden başka bir şey değil gafillerde peşin hazırlık var, gafiller işçinin şehirde, köylünün köyünde feraha kavuşmasını düşünmedense «Avdet» edebiyatı ile meşguldürler. Köylünün şehirde zahmet çekmesi önlenebileceği gibi bu zahmet, iktisâdi harp cephesinde bir askerin zahmeti ve kavgasıdır. İrtica'a «Avdet» çiler çabalıya dursun, gençlik bu gafillerin bozgunculuğuna uyamaz ve uymıyacaktır. Gençlik gafilleri inkılâp yoluna dâvet eder.

Belki de hesaplamadıkları felâketlere yol açan gençler son bir def'a Atatürk'ün emrine itaat edip etmiyeceklerini kararlaştırsınlar.

«Gafillere uymakla, milletimizi sürüklediğimiz felâketler yetişir»

Sırmalı çıkmazdan devam

Samatyadan Beyoğluna ancak iki tramvay değiştirdikten sonra gidilebilir. Bu şu demektir ki, Şamatyadan bir tramvayla ancak Sirkeciye kadar gelinebilir. Köprünün öte tarafına geçmek, Samatya halkı için, yeni bir memlekete gitmek kadar mühim bir meseledir. Samatyadaki genç kızlar, aralarında,

— Falan Beyoğlunda görmüş, moda bu sene şöyle imiş!

— Filân Beyoğlunda görmüş, herkes bu yaz çorap giymiyormuş!

Diye, konuşurlar. Beyoğlu sinemalarına, eğlence yerlerine gitmek, oraları düşünmek, Beyoğlunda oturanların, Holivut veya Parisi düşünmeleri kadar tabiidir.

İstanbulda herkes bilir ki: Her semtin hususiyetleri yanında, Beyoğlunun hususiyetleri bambaşkadır. Samatyadan kırk yılda bir Beyoğluna çıkan kimse, dönüşte hiç bir şey öğrenmemiş olsa, hiç olmazsa, girdiği sinemaların çıkış kapıları üstünde yazılan (Sortie) kelimesini öğrenmiştir (!)

Nazmiyenin artık Beyoğlunda şarkı söylemiye başlıyacağı havadisi mahallede yayılınca, herkes, birbirine girdi. Bütün dedikodular, tabii Nazmiyenin aleyhine oluyordu. O, bütün bunlara kulak asmıyordu. Sadece bir gün Sırmalı çıkmazının ortasında, kendisine takılan bütün kadınlara, kırmızı boyalı dudaklarını büze büze, onlar gibi ellerini kalçasına koyarak,

— Açlıktan ölecek değilim ya.. Hasta babama da bakmıya mecburum. Canımın istediği yerde şarkı söylerim!

Dedi. Nazmiye şimdi, çok güzel giyiniyordu. Piyasadaki mevkii yükselmiş, ona udi Zeynel, Beyoğlunun büyük gazinolarından birinde gecesi beş liraya, bir yer bulmuştu. Zaten, bu [illegible] Nazmiyeyi çok takdir ediyorlardı. Onun istikbali çok parlaktı. Halk da onu tanıyordu. Gazinonun verdiği reklâmlarda, Nazmiyenin ismi, gazetelere geçti. Bir seneye varmadan Beyoğlunda, veya şişlide bir apartımana yerleşeceğini ona Zeynel, söylemişti. Nazmiye kendi kendine,

— Zeynel, ne söyledi ise oldu. Bu da olacak?

Diye, hülyalara dalıyordu.

Mahallenin yaşlı erkekleri, yarı müstehzi ona iltifat ediyor, delikanlıları,

— Okadar güzel değil ama, parası için, evlenmemek şartile çekilir.

Diyorlardı. İçlerinden, «evlenmiş olsan ne çıkar ki,» diyenler, bir türlü, mahallenin zihniyetinden kurtulamıyorlar.

— Doğrusu, elin sarhoşunun önünde şarkı söyliyen kızla, nekadar zengin de olsa evlenmek biraz insanın ârına gidiyor...

Demekten, kendilerini alamıyorlardı.

IV. Nazmiyeye dair

Bir sonbahar gecesi, saat gece yarısından sonra bire doğru, Sırmalı çıkmazının tarihine kaydedilen çok mühim bir hâdise oldu:

İlk defa, Sırmalı çıkmazına bir taksi geldi.

Bu saatten sonra, yatağından çıkıp, pencerelere fırlayan, Sırmalı çıkmazı halkı, sabaha kadar, otomobilden, Nazmiyeden ve Niyazi efendiden bahsetti.